

MARCIN MIKULEWICZ¹, JANUSZ SZYMKOWSKI², TERESA MATTHEWS-BRZOZOWSKA^{1,3}

Struktura geometryczna i chropowatość powierzchni drutów ortodontycznych – doniesienie wstępne

Geometrical Structure and Surface Roughness of Orthodontic Archwires – Preliminary Report

¹ Katedra i Zakład Ortopedii Szczękowej i Ortodencji AM we Wrocławiu

² Instytut Technologii Maszyn i Automatyzacji Politechniki Wrocławskiej

³ Katedra Stomatologii Zachowawczej i Periodontologii AM w Poznaniu

Streszczenie

Wprowadzenie Zróżnicowanie topograficzne (chropowatości) powierzchni stosowanych stopów powierzchni drutów ortodontycznych może wpływać na wartość współczynników tarcia, a przez to na ostateczne wyniki leczenia ortodontycznego.

Cel pracy. Ocena topografii i chropowatości powierzchni wybranych drutów ortodontycznych.

Materiał i metody. Materiał stanowiły fabrycznie nowe ortodontyczne druty: 0,016 × 0,022 Neo Sentalloy (GAC) i 0,019 × 0,025 SS (stal nierdzewna) (GAC). Ocenę chropowatości i topografii przeprowadzono za pomocą profilometru kontaktowego.

Wyniki. Otrzymano mapy topograficzne (3D) powierzchni oraz wartości wskaźników chropowatości 3D wybranych drutów ortodontycznych.

Wnioski. Stwierdzono występowanie odmiennych wartości wskaźników 3D oraz map topograficznych powierzchni dla: 0,016 × 0,022 Neo Sentalloy (GAC) i 0,019 × 0,025 SS (GAC) (**Dent. Med. Probl. 2005, 42, 2, 323–326**).

Słowa kluczowe: pomiary profilometryczne, druty ortodontyczne, chropowatość.

Abstract

Background. Roughness of archwires surface influences friction coefficients and ultimately can affect orthodontic treatment outcomes.

Objectives. Topography and roughness evaluation of chosen orthodontic archwires.

Material and Methods. Research material were brand new orthodontic archwires: 0.016 × 0.022 Neo Sentalloy (GAC) i 0.019 × 0.025 SS (stainless steel) (GAC). Profilometric evaluation was conducted with use of contact profilometer.

Results. Sets of topographical maps (3D) and values of 3D roughness parameters of orthodontic archwires were accomplished.

Conclusions. The authors have stated differential values of 3D parameters and surface topography for archwires surfaces: 0.016 × 0.022 Neo Sentalloy (GAC) and 0.019 × 0.025 SS (GAC) (**Dent. Med. Probl. 2005, 42, 2, 323–326**).

Key words: profilometric measurements, orthodontic archwires, roughness.

Druty ortodontyczne obecnie stosowane są wykonywane z czterech rodzajów stopów: chromowo-kobaltowych (CoCr), niklowo-tytanowych (NiTi), β-tytanowych (βTi) oraz stali nierdzewnej (SS) [1]. W wielu pracach porusza się temat występowania różnic chropowatości powierzchni między stosowanymi stopami (zarówno łuków, jak i zamków),

a w związku z tym zróżnicowanie wielkości sił tarcia pojawiających się podczas ślizgania się jednego materiału po drugim. Przyczyną jest między innymi wpływ stanu chropowatości powierzchni materiałów na współczynnik tarcia, który w znacznym stopniu może zmniejszać moment przyłożonej siły (stąd może wynikać potrzeba przyłożenia większej siły

oraz zwiększenia zakotwienia) [2–4]. Informacji jakościowej i ilościowej dotyczącej chropowatości powierzchni drutów ortodontycznych dostarczają badania przeprowadzane z zastosowaniem spektroskopii laserowej, profilometrii stykowej i bezstykowej, informacji jakościowej zaś dostarczają głównie skaningowe mikroskopy elektronowe (SEM) oraz mikroskopy sił międzyatomowych [5–7]. Stereometria stykowa dostarcza trójwymiarowych obrazów topografii powierzchni oraz wartości wskaźników chropowatości 3D, będąc miarodajnym źródłem informacji o chropowatości ocenianej powierzchni [8–10]. W piśmiennictwie brakuje publikacji przedstawiających stan struktury geometrycznej powierzchni (SGP) drutów ortodontycznych.

Celem pracy była ocena topografii i chropowatości powierzchni wybranych drutów ortodontycznych.

Material i metody

Materiał stanowiły wybrane druty ortodontyczne: $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy® firmy GAC (nr ref. 02-526-122) oraz $0,019 \times 0,025$ SS (*stainless steel* – stal nierdzewna) firmy GAC (nr ref. 03-925-652). Badanie stereometryczne topografii powierzchni drutów ortodontycznych (3D) przeprowadzono za pomocą profilometru kontaktowego Form Talysurf 1201 firmy Rank Taylor Hobson Limited. Korzystano z komputera Dell Pentium III z oprogramowaniem 3D Talymap Expert, 2D Ultra rev. 6.0. Długość analizowanego obszaru wynosiła 3 mm (badano 3 odcinki drutu). Skanowanie pola osiągnięto przez przesunięcie stolika o wartość kroku wierszowania, ustalonego podczas programowania pomiaru (przeskok wynosił $12 \mu\text{m}$). Zastosowano końcówkę pomiarową o średnicy $2 \mu\text{m}$ i filtr chropowatości $0,025 \text{ mm}$. Z analizy komputerowej otrzy-

mano zapis w postaci metrycznych i graficznych opisów powierzchni. Oceniano wartości następujących wskaźników chropowatości 3D: S_a – średnie arytmetyczne odchylenie chropowatości powierzchni w μm , S_q – średnie kwadratowe odchylenie chropowatości powierzchni w μm , S_t – wysokość nierówności w μm , S_z – dziesięciopunktowa wysokość nierówności powierzchni (w μm): średnia wartość bezwzględnych wysokości pięciu najwyższych wierzchołków oraz pięciu najniższych wgłębień w obrębie obszaru próbkowania, S_{ku} – współczynnik skupienia, S_{tr} – wskaźnik tekstury powierzchni, S_{td} – kierunek tekstury powierzchni. Notowano około 1500 profili badanych powierzchni.

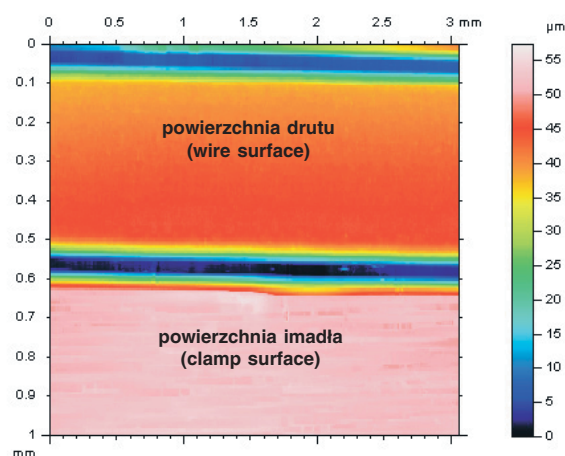
Wyniki

W tabeli 1 zestawiono wartości wskaźników chropowatości 3D dla stopu niklowo-tytanowego i stali nierdzewnej. Notowano większe wartości wskaźników: S_a , S_q , S_z , S_{tr} dla powierzchni stopu niklowo-tytanowego oraz mniejsze wartości wskaźników S_t , S_{ku} i S_{td} dla powierzchni drutu wykonanego ze stali nierdzewnej. Ryciny 1 i 3

Tabela 1. Średnie wartości wskaźników 3D powierzchni drutów ortodontycznych

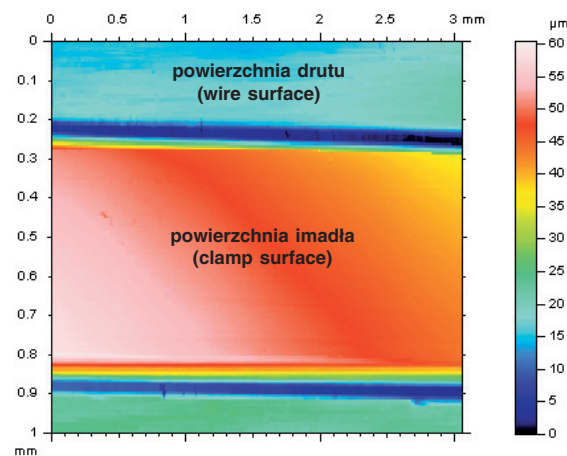
Table 1. Mean values of 3D parameters of orthodontic archwires surfaces

Drut (Wire)	Średnie wartości wskaźników (Mean values of parameters) μm						
	S_a	S_q	S_t	S_z	S_{ku}	S_{tr}	S_{td}
Stal nierdzewna (Neo Sentalloy)	0,06	0,09	1,39	1,18	4,91	0,05	34,5
Stop niklowo-tytanowy (SS)	0,02	0,04	1,76	0,83	60,4	0,01	74

Ryc. 1. Barwna mapa powierzchni $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC)

Fig. 1. Colour image of $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC) surface

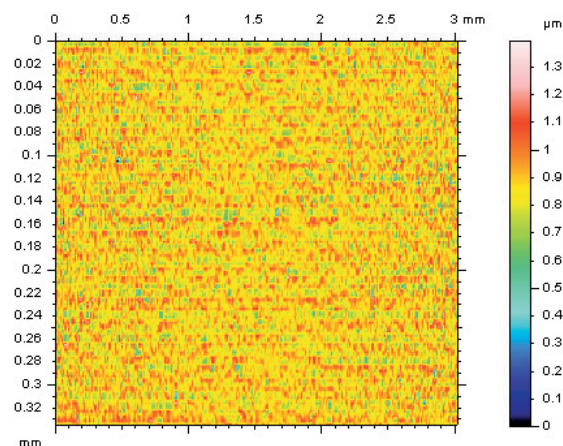
Ryc. 2. Barwna mapa powierzchni $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) przed zastosowaniem filtra

Fig. 2. Colour image of $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) surface

przedstawiają barwne mapy powierzchni drutu $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC). Rycina 5 ilustruje topograficzną mapę powierzchni wyżej wymienionego stopu. Barwne mapy powierzchni oraz mapę topograficzną dla drutu $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) przedstawiono na rycinach 2, 4 i 6.

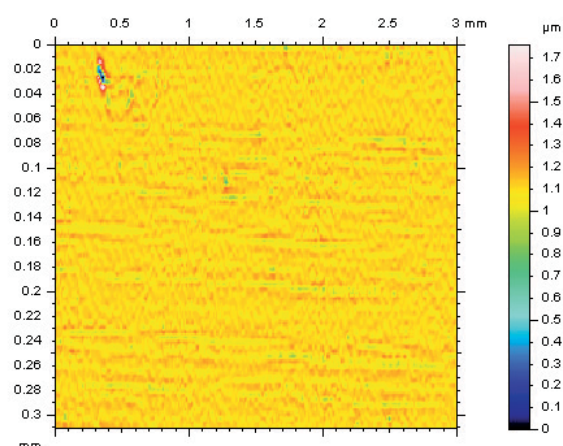
Omówienie

Wskaźniki chropowatości 3D uzyskane w obserwacjach własnych wskazują na zróżnicowanie stanu chropowatości ocenianych powierzchni drutów ortodontycznych. Zarówno wskaźnik S_a , jak i S_q wykazały większe wartości dla powierzchni stopu niklowo-tytanowego niż dla stali, odpowie-

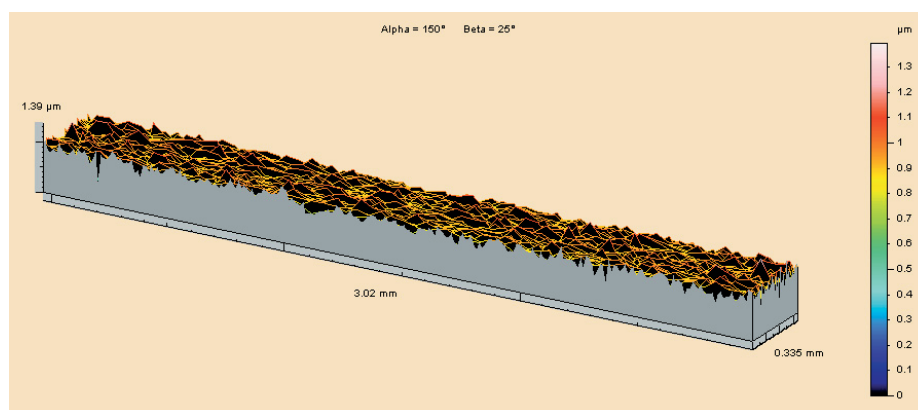
Ryc. 3. Barwna mapa powierzchni $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC) po obróbce komputerowej i poddaniu działania filtra

Fig. 3. Colour image of $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy surface (GAC) after computer processing and filtering

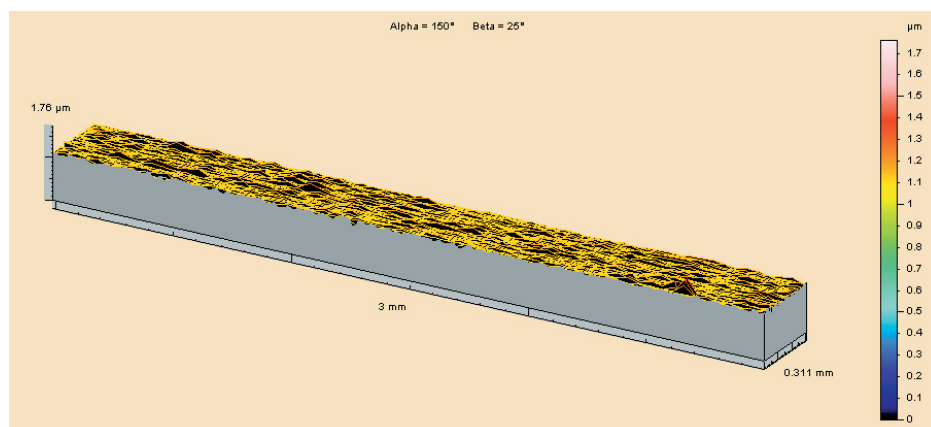
Ryc. 4. Barwna mapa powierzchni $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) po obróbce komputerowej i poddaniu działania filtra

Fig. 4. Colour image of $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) surface after computer processing and filtering

Ryc. 5. Topograficzna mapa powierzchni $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC)

Fig. 5. Topographical map of $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC) surface

Ryc. 6. Topograficzna mapa powierzchni $0,019 \times 0,025$ SS (GAC)

Fig. 6. Topographical map of $0,019 \times 0,025$ SS (GAC) surface

dnio: 0,06 i 0,09 do 0,02 i 0,04. Proowski et al. [4] przeprowadzili badania chropowatości powierzchni drutów niklowo-tytanowych i stalowych profilometrem kontaktowym, otrzymując porównywalne wartości opisanych wskaźników 2D. Druty wykonane ze stali nierdzewnej charakteryzowały się mniejszymi wartościami wskaźników chropowatości niż druty wykonane ze stopów niklowo-tytanowych. Ra (średnia arytmetyczna rzędnych profilu chropowatości) dla stali wyniosła $0,3 \pm 0,2$ [4]. Ocena chropowatości powierzchni drutów ortodontycznych za pomocą spektroskopii laserowej przeprowadzona przez innych autorów dała następujące wyniki: powierzchnie drutów stali nierdzewnej ($0,04 \mu\text{m}$) wykazywały mniejszą chropowatość w porównaniu z drutami niklowo-tytanowymi ($0,21 \mu\text{m}$) [12]. Inni autorzy stosując ten sam sposób pomiaru chropowatości po-

wierzchni (spektroskopia laserowa), podali zbliżone wyniki; $0,06 \mu\text{m}$ dla stali nierdzewnej i $0,23 \mu\text{m}$ dla stopów niklowo-tytanowych [11]. Badania przeprowadzone za pomocą spektroskopii laserowej wykazały, że najmniejszą chropowatością powierzchni charakteryzowały się powierzchnie drutów stali nierdzewnej, następnie kobaltowo-chromowych, stopów β -tytanowych, niklowo-tytanowych [5]. W pracy własnej autorów większa wartość wskaźnika St dla stali o ponad 27% może wynikać z charakteru obróbki dla tego stopu (drut ciągniony i walcowany). Podsumowując, otrzymane mapy topograficzne 3D oraz wartości wskaźników chropowatości 3D pozwoliły w dokładny sposób ocenić badaną powierzchnię. Chropowatość powierzchni drutu $0,016 \times 0,022$ Neo Sentalloy (GAC) była większa niż drutu $0,019 \times 0,025$ SS (GAC).

Piśmiennictwo

- [1] KUSY R. P.: Orthodontic biomaterials from the past to the present. *Angle Orthod.* 2002, 72, 501–512.
- [2] NANDA R.: Biomechanics in orthodontics. Eds.: W.B. Saunders Co. Philadelphia, 1997.
- [3] PROFFIT W. R.: Ortodoncja współczesna. Czelej, Lublin 2001.
- [4] PROSOSKI R. R., BAGBY M. D., ERICKSON L. C.: Static frictional force and surface roughness of nickel-titanium arch wires. *Am. J. Orthod. Dentofac. Orthop.* 1991, 100, 341–348.
- [5] KUSY R. P., WHITLEY J. Q., MAYHEW M. J., BUCKTHAL J. E.: Surface roughness of orthodontic archwires via laser spectroscopy. *Angle Orthod.* 1988, 58, 33–45.
- [6] KUSY R. P., WHITLEY J. Q., DE ARAUJO GURGEL J.: Comparisons of surface roughnesses and sliding resistances of 6 titanium-based or TMA-type archwires. *Am. J. Orthod. Dentofac. Orthoped.* 2004, 126, 589–603.
- [7] MATTHEWS-BRZOZOWSKA T., CELLARY A.: Zastosowanie pomiarów bezstykowych i stykowych do analizy powierzchni szkliva – doniesienie wstępne. *Czas. Stomat.* 2002, 55, 147–152.
- [8] MATTHEWS-BRZOZOWSKA T., MIKULEWICZ M., SZYMKOWSKI J.: Microstructural and topographical evaluation of human enamel. *Elektronika* 2004, 8–9, 106–108.
- [9] OCZOŚ K. E., LIUBIMOV V.: Struktura geometryczna powierzchni. OPR, Rzeszów 2003.
- [10] WIECZOROWSKI M., CELLARY A., CHAJDA J.: Przewodnik po pomiarach nierówności powierzchni, czyli o chropowatości i nie tylko. Politechnika Poznańska, Instytut Technologii Mechanicznej 2003.
- [11] KUSY R. P., WHITLEY J. Q.: Effects of surface roughness on the coefficients of friction in model orthodontic systems. *J. Biomech.* 1990, 23, 913–925.
- [12] SAUNDERS C. R., KUSY R. P.: Surface topography and frictional characteristics of ceramic brackets. *Am. J. Orthod. Dentofac. Orthoped.* 1994, 106, 76–87.

Adres do korespondencji:

Marcin Mikulewicz
Katedra i Zakład Ortopedii Szczękowej i Ortodoncji AM we Wrocławiu
ul. Krakowska 26
50-425 Wrocław
tel.: +48 71 784 02 99
e-mail: mmikulewicz@poczta.onet.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 9.02.2005 r.
Po recenzji: 4.04.2005 r.
Zaakceptowano do druku: 9.05.2005 r.

Received: 9.02.2005
Revised: 9.04.2005
Accepted: 9.05.2005